

IMAGOLOGIE ȘI IMAGOTIPURI: ABORDĂRI ACTUALE ÎN BAZA IMAGINII EVOLUTIVE A CHIȘINĂULUI

Dr., conf. univ. **Ion GUȚU**

E-mail: ioangutu5@gmail.com

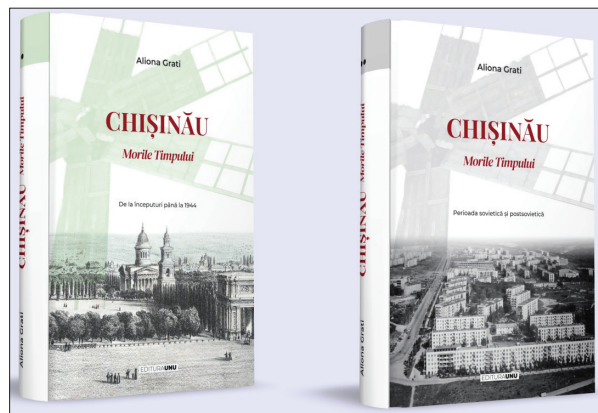
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3302-4829>

Universitatea de Stat din Moldova

Distinsa cercetătoare Aliona Grati, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, director al Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației al Universității de Stat din Moldova, descinde de aceasta dată în fața cititorilor săi în calitate de autoare a unei lucrări complexe și complete, întrucât apare deja în două volume: Vol. I. *De la începuturi până la 1944* (reeditat) și Vol. II. *Perioada postbelică și postsovietică*, prin care iubitul nostru Chișinău – oraș/municipiu/capitală, pare cuprins în toată cronologia imagologiei sale. Alegându-și drept cod narativ *eseul de imagologie literară*, abordat *in lato sensu*, autoarea își construiește demersul investigativ în bază de suporturi arhivistice (note de călătorii, jurnale, memorii, reportaje, rapoarte diplomatice, dări de seamă), dar și de texte literare imagotipice (texte în proză, texte poetice, povești anecdotice etc.), fără a fi ignorate propriile reprezentări imaginare, fapt laudabil și acceptabil. Luate împreună, acestea au conturat repertoriul de clișee, stereotipuri de percepție și prejudecăți colective pline de contraste ce au constituit reprezentările externe memorabile despre Chișinău ca bază pentru un inventar de *imagotipuri*, adică de reprezentări individuale devenite colective.

Denumirile subcapitolelor/paragrafelor ne permit să constatăm o coerență în descrierea evoluției mitice a Chișinăului de la „un târgușor de mică importanță” (D. Cantemir) până la oraș-capitală, doar că a „cele mai blestemate provincii” sau a „cele mai sărace țări din Europa”, așa cum s-au format, din păcate, unele clișee sau stereotipuri mai vechi și mai noi. Autoprovocarea vine din nevoia creării unei „mitologii chișinăuene”, exact așa cum au alte orașe ale lumii o poveste sau un mit fondator cules și realizat din folclorul urban sau din literatura cultă și ceea ce nu a cunoscut încă urbea noastră. Iar printr-un astfel de studiu, Chișinăul și-ar construi o mitopoetică proprie, plămădită din mitologia fictivă sau din creația oamenilor de litere.

Misiunea propusă e una nobilă și constă în încercarea de a veni în fața chișinăuienilor (și nu doar) cu un „altfel de Chișinău”, „trăit și imaginat de Celălalt”, adică cel văzut de vizitatori cunoscuți și depozitat în



Aliona GRATI. *Chișinău. Morile Timpului*.
Vol. I. *De la începuturi până la 1944*, 400 p.
Vol. II. *Perioada postbelică și postsovietică*. 432 p.
Chișinău: UNU, 2023.

imaginarul lor, drept sursă prin care au dus impresiile și imaginea urbei în lumea mare, atât în timpuri mai vechi prin A. Veltman, A. Pușkin, D. Moruzi, M. Dobujinski, I. Aksakov, L. Tolstoi, N. Iorga, O. Ghibu, M. Sadoveanu, cât și mai noi, prin N. Stănescu, N. Baldassare, T. Hawks, M. Crepon s.a. Anume grija față de aceste reprezentări în memoria colectivă invită autoarea să închege imaginile respective, tablouri expresive și cele mai răspândite povești ale orașului nostru, favorizat fiind criteriul *geografic* în concurență cu cel *etnic* în selectarea textelor imagotipice, fără a se neglija valoarea sursei (*influencerului* mai nou) și a impactului produs. Sarcina cercetătoarei este să ne aducă nu doar imaginea unui Chișinău privit, observat, ci și a unui Chișinău imaginat, visat, reconstituit într-un mod estetic în lumea miturilor și legendelor.

Astfel, am putea întrezări mai multe perspective de cercetare, precum cea istorică sau cronologică, psihologică sau socială trecute numaidecât prin prismă mitologică sau mitopoetică, în care apare Chișinăul și care ne conduce spre o „imagologie literară” ce vede imaginea ca un ansamblu de sentimente asupra străinului prins într-un proces de literarizare și socializare. Imagologia urbei noastre ar începe de la un „grad zero” al interesului Celuilalt și al atractivității sale de

puțină importanță până în secolul al XVIII-lea ca să ajungă până spre „un oraș care forfotea” în „straturi imagologice și mitice”, mai ales la începutul secolului al XX-lea, cu transcenderi și în secolul al XXI-lea.

Analiza celor două volume ne permite să întrezărim cel puțin două variante de imagotipuri contrastante ce ar putea fi discernute în baza criteriilor *calității* și *durabilității/rezistenței* acestora. Astfel, conform criteriului *calității* putem vorbi despre imagotipuri *favorabile* sau *nefavorabile*, iar în conformitate cu criteriul *durabilității/rezistenței* putem deosebi imagotipuri *temporare* sau *durabile*. Mulțumindu-i autoarei pentru oferta gratuită a acestei varietăți imagologice, încercăm să clarificăm tipologiile prin exemplele selectate.

1.1 Imagotipuri favorabile: *morile de vânt, spațiul verde al orașului, livezile din preajmă, bulevardele largi* (O. Goga), *vinul gustos, bucatele alese, dansul popular* („Est-il possible que ce mititiki (mărunțica) puisse amuser ces dames et ces messieurs?”/„Este oare posibil ca acest mititiki (mărunțica) să amuze într-atât aceste doamne și acești domni?” – a exclamat Țarul Alexandru I pasionat de mazurka și cadrilul francez, dar care, cică, ar fi intrat până la urma în horă), *folclorul, plurilingvismul, frumusețea cucoanelor/femeilor* („ochii lor sunt negri, iuți și isteți” – A. Veltman în romanul său *Pelerinul*) cu care cocheta Pușkin și le schița portretele/poeme.

1.2 Imagotipuri nefavorabile: *drumurile rele, străzile pline de colb, comportamentul „greoi” al boierilor/bărbaților, vestimentația pestriță*.

2.1 Imagotipuri temporare: *mahalaua orientală, mahalaua rusească, morile de vânt, spațiul verde al orașului, livezile din preajmă*;

2.2 Imagotipuri durabile: *vinul gustos, bucatele alese, folclorul, plurilingvismul, frumusețea femeilor*.

Evoluția reprezentărilor mitice despre Chișinău, în baza mărturiilor reale fixate sau imaginare din lucrările prezentate, ne permite să constatăm și o combinație a acestor imagotipuri conform ambelor criterii menționate. Bunăoară, putem vorbi de:

1.1 Imagotipuri favorabile temporare: *spațiul verde al orașului, livezile din preajmă*;

1.2 Imagotipuri favorabile durabile: *vinul gustos, bucatele alese, folclorul (colinda văzută în imagine dublată de I. Aksakov prin faptul că se repetă din casă în casă), plurilingvismul, frumusețea femeilor*. Adică, imaginea benefică a urbei noastre o aduc mai ales femeile frumoase, exemplu ce ne permite să mitopoetizăm și să facem o analogie cu un alt eveniment istoric

mitificat, prin care găștele sacre ale Capitoliului au salvat Roma, atunci când ar fi dat alarmă și ar fi asigurat, astfel, romanilor, o victorie militară asupra galilor. În mitizarea mai recentă se spune că primul ambasador al Germaniei în Republica Moldova, la prima sa apariție în Chișinău în anul 1992, ar fi rugat șoferul să-i deschidă ambele geamuri ale mașinii ca să poată admira frumusețea basarabencelor de pe ambele părți ale bulevardului central, regretând profund că nu poate roti capul la 360 de grade. Conform altei mitopoeizări, primul francez care a pășit pe străzile Chișinăului și a rămas uluit de frumusețea basarabencelor ar fi exclamat cam așa: „Une beauté fait oublier l'autre!”/ O frumusețe ne face să uităm de cealaltă!”.

2.1 Imagotipuri nefavorabile temporare: *case murdare, negre, păcătoase* (de unde și percepția mitopoeică de *blestemat oraș Chișinău* al lui Pușkin), *străzi înguste și murdare; moldoveanul italiano-greco-slavo-turco-francez* (I. Aksakov). Imaginea salvatoare memorabilă pe timp urât/sumbru/trist de noiembrie sau decembrie și cu drumuri rele o poate aduce tot frumusețea femeilor noastre, de unde și vorba poetului: *mai de-april ca primăvara, doar Femeia poate fi* (D. Matcovschi).

2.2 Imagotipuri nefavorabile durabile: *comportamentul orășenilor* (dacă în vremuri de odinioară ne „dezmiardam” cu mâncatul semințelor de răsărită scuipate de orășence (D. Moruzi), în ultima vreme taie urechea comportamentul verbal licențios).

Chiar și dacă se prezintă ca imagotipuri temporare, morile de vânt ale Chișinăului istoric, ce creau cândva un fundal urban fabulos, pot deveni imagotipuri durabile prin *Morile Timpului* pentru a ne readuce trecutul în prezent și a ne face să ne gândim la viitoarele povești mitice despre Chișinău, care, în ciuda tuturor intemperiilor și-a păstrat numele și care „îndulcește melancolia, liniștește spiritul, alină neliniștea” (M. Crepon), la sigur, va arăta „ca o perlă albă, în atâta verde pur” (N. Stănescu), va „bate Iașiul și orice oraș din țară, apropiindu-se de București” (Gh. Chibănescu) și, de ce nu, va ajunge în primele 10 orașe din Europa (Forbes, 2017) așa minunat cum arată!

Felicitări colegei Aliona Grati cu ocazia elaborării și publicării acestor două volume reușite și solide ca formă și conținut prin care Chișinăul a fost readus acasă pentru a ni-l prezenta prin „ochiul Celuilalt” și care ne invită să reflectăm mereu asupra imaginii urbei noastre în perpetuă devenire.